

Xalqaro iqtisod: global savdo, moliya va siyosat dinamikasi bo'yicha navigatsiya**Abirqulov Komron Sayfulloyevich**

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Moliya va moliyaviy texnologiyalar MMT-78 yo`nalishi

Ilmiy rahbar: **Abdisalom To'rayevich Umirov**

Iqtisodiy xavfsizlik kafedrası dotsenti PhD

Annotatsiya: Xalqaro iqtisodiyot zamonaviy global iqtisodiyotni belgilaydigan murakkabliklar va o'zaro bog'liqliklarni tushunish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu tezis xalqaro iqtisodiyotning ko'p qirrali sohasini o'rganishga qaratilgan bo'lib, global savdo, moliya va siyosat o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sirlarga e'tibor qaratadi. Nazariy asoslarni, empirik dalillarni va siyosat natijalarini o'rganib, ushbu tadqiqot mamlakatlarning iqtisodiy operatsiyalarni amalga oshirish, moliyaviy oqimlarni boshqarish va xalqaro munosabatlarning siyosiy manzarasini boshqarish mexanizmlarini yoritishga intiladi. Har tomonlama tahlil qilish orqali ushbu dissertatsiya global iqtisodiyotni shakllantiruvchi kuchlar va iqtisodiy siyosat, biznes strategiyalari va geosiyosiy dinamikaga ta'sirini chuqurroq tushunishga hissa qo'shishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Global savdo, xalqaro moliya, siyosiy iqtisod, savdo siyosati, valyuta kurslari, moliyaviy bozorlar, geosiyosat, iqtisodiy diplomatiya

Xalqaro iqtisodiyot muhim ob'ektiv bo'lib xizmat qiladi, bu orqali biz global iqtisodiyotni shakllantiruvchi o'zaro ta'sirlarning murakkab tarmog'ini tushunamiz. Asosan, u global savdo, moliya va siyosatni o'rganishni o'z ichiga oladi, transchegaraviy

operatsiyalar, kapital oqimlari va global miqyosdagi iqtisodiy natijalarga ta'sir ko'rsatadigan siyosiy qarorlarning murakkabligini o'rganadi. Ushbu maqolada biz xalqaro iqtisodiyotning ko'p qirrali xususiyatini o'rganamiz, uning asosiy tarkibiy qismlarini va ularning zamonaviy global iqtisodiyot dinamikasini shakllantirishdagi o'zaro ta'sirini yoritib beramiz.

Jahon savdosi xalqaro iqtisodiyotning markazida joylashgan bo'lib, milliy chegaralar orqali tovarlar, xizmatlar va kapital almashinuvini osonlashtiradi. Ilk bor iqtisodchi Devid Rikardo tomonidan ta'riflangan qiyosiy ustunlik tamoyillari xalqaro savdoning mantiqiy asoslarini ta'kidlab, ixtisoslashuv va samaradorlikni oshirishning afzalliklarini ta'kidlaydi. Xalqaro savdo nazariyasi bojlar, kvotalar, savdo kelishuvlari va transmilliy korporatsiyalarning global ta'minot zanjirlarida tutgan o'rni kabi mavzularni o'rganib chiqadi, bu esa mamlakatlarning savdo bilan shug'ullanish mexanizmlarini va iqtisodiy o'sish va rivojlanish oqibatlarini yoritadi.

Xalqaro moliya valyuta kurslari va kapital bozorlaridan tortib pul-kredit siyosati va to'lov balansigacha bo'lgan turli mavzularni o'z ichiga olgan mablag'lar, valyutalar va mamlakatlar o'rtasidagi investitsiyalar oqimini o'z ichiga oladi. Valyutalar sotib olinadigan va sotiladigan valyuta bozori xalqaro operatsiyalar uchun hal qiluvchi vosita bo'lib, eksportning raqobatbardoshligiga, import qiymatiga va moliya bozorlarining barqarorligiga ta'sir qiladi. Valyuta kurslari, kapital oqimlari va moliyaviy inqirozlar determinantlarini tushunish siyosatchilar, investorlar va tobora o'zaro bog'liq bo'lib borayotgan global iqtisodiyotda faoliyat yuritayotgan korxonalar uchun juda muhimdir.

Siyosat xalqaro iqtisodiyot landshaftini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi, chunki hukumatlar va xalqaro tashkilotlar transchegaraviy iqtisodiy munosabatlarni boshqarish va global muammolarni hal qilish siyosatini ishlab chiqadi. Tariflar, subsidiyalar va savdo kelishuvlari kabi savdo siyosati mamlakatlarning siyosiy ustuvorliklari va maqsadlarini aks ettiradi, ko'pincha geosiyosiy mulohazalar va ichki manfaatlar bilan kesishadi. Xuddi shunday, pul-kredit siyosati, fiskal siyosat va me'yoriy-huquqiy bazaga siyosiy dinamika

ta'sir qiladi, chunki siyosatchilar o'zaro bog'langan dunyoda iqtisodiy barqarorlikka erishish, o'sishni rag'batlantirish va milliy manfaatlarni himoya qilishga intiladi.

Xalqaro iqtisodiyot iqtisodiy o'sish, innovatsiyalar va farovonlik uchun ulkan imkoniyatlar taqdim etsa-da, u muhim muammolar va xavflarni ham taqdim etadi. Savdo tangliklari, valyuta kurslarining o'zgarishi, moliyaviy inqirozlar va geosiyosiy mojarolar global bozorlarni buzishi, investorlarning ishonchini susaytirishi va iqtisodiy taraqqiyotga to'sqinlik qilishi mumkin. Bundan tashqari, daromadlar tengsizligi, mehnat huquqlari, atrof-muhitning tanazzulga uchrashi va texnologik buzilishlar globallashuvga inklyuziv va barqaror yondashuvlar zarurligini ta'kidlab, foydalarni teng taqsimlashni va xarajatlarni samarali kamaytirishni ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda xalqaro iqtisodiyot global savdo, moliya va siyosatni o'rganishni o'z ichiga olgan global iqtisodiyotning murakkabliklarini tushunish uchun keng qamrovli asosni taqdim etadi. Mamlakatlarning o'zaro ta'sir qilish mexanizmlari va global miqyosda iqtisodiy natijalarni shakllantiruvchi kuchlarni yoritib, xalqaro iqtisodiyot siyosatchilarni, korxonalarni va shaxslarni o'zaro bog'langan dunyoning muammolari va imkoniyatlarini yengish uchun zarur bo'lgan tushunchalar bilan jihozlaydi. 21-asr global iqtisodiyotining murakkabliklariga duch kelganimizda, xalqaro iqtisodiyotni chuqur tushunish hamkorlikni rivojlantirish, farovonlikka ko'maklashish va hozirgi zamonning dolzarb muammolarini hal qilish uchun zarur bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. B.Yu.Xodiyev, A.Sh.Bekmurodov, U.V.G'afurov, B.K. To'xliiev. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimovning “Jahon moliyaviy- iqtisodiy inqirozi, O'zbekiston sharoitida uni bartaraf etishning yo'llari va choralari” nomli asarini o'rganish bo'yicha o'quv qo'llanma. -T.: Iqtisodiyot, 2009.-120 b.
2. В.Автономова, О.Ананьина, Н.Макашевой. История экономических учений. учебное пособие./Под. ред. - М.: ИНФРА-М, 2009. – 784 с.

3. Лобачева, Е. Н. Основы экономической теории : учебник для СПО / 3-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2017. — 516 с.
4. Xodiyev B., Shodmonov Sh. Iqtisodiyot nazariyasi (darslik). – T., «Barkamol fayz media» nashriyoti, 2017. – 785 b